

בבא מציעא לג

משה שווערד

1. ספר דבר יעקב

א] רובץ ולא רבצן - פירש"י רגיל בכך. הרשב"א בשיטה מביא קושית הירושלמי מהמשנה [לעיל לב.] שחייב לפרוק או לטעון אפ' ד' זה פעמים. ותירץ דלעיל מיירי שהכל קרה באונס בדרך מקרה, וכאן מיירי בבחמה שהבעלים יודע שהיא רגילה לרבוץ כשהוא מטעינה יתר על המדה.

2. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף לג. רובץ ולא רבצן. פרש"י רובץ מקרה הוא לו שרובץ תחת משאו בפעם הזאת, ולא רבצן הרגיל בכך. ומשמע דהוספת הנו"ן בסוף מורה על התמדת התואר, שהוא נמשך בתמידות וברגילות, ולא רק בדרך מקרה. ועי' בהדרש והעיון (שמות מאמר נט) דמה"ט נקרא השי"ת האב הרחמן ולא האב המרחם, להורות לנו שהוא יתברך מרחם תדיר על בריותיו ולא רק במקרה והעברה. וכ"כ בספרו תשו' אבני חפץ (סי' מד-ב) עי"ש. ועי' בסה"ק בארות המים (קונט' יקור המים ד"ה כי אתה) בשם הרה"ק מרוזין לפרש מ"ש "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון" עפ"י הגמ' כאן דרבצן היינו תמיד ורובץ הוא לפעמים, וה"נ פירושו שכך היא מדתו של הקב"ה להיות תמיד סלחן ומחלן. ועי' מה שכתבנו במס' פסחים (ק"ח. ד"ה קשין) במקום שיש נו"ן בסוף התיבה אם בא להקטין הענין, או להיפך. נרע"ע

3. ספר דבר יעקב

ד] ת"ד כי תראה יכול אפ' מרחוק ת"ל כי תפגע אי כי תפגע יכול פגיעה ממש ת"ל כי תראה - התורא"ש וחי' הריטב"א מקשים שהפסוק הראשון גבי כי תראה מיירי בפריקה, והפסוק השני כי תפגע מיירי באבידה. התורא"ש מתרץ דילפינן מהדדי. החי' ריטב"א תירץ עוד דסמוכין נינהו. בהג' הגר"א גורס ת"ד לא תראה, ולפ"ז מיירי שני הפסוקים באבידה. ולפ"ז שיעור ריס נאמר לענין השבת אבידה דהיינו אם רואה האבידה במרחק יותר משיעור ריס אינו חייב בהשבת. הב"ח [סימן רנט-א] גורס כמו גירסא דידן, ומבאר ששיעור ריס היו בתרווייהו, בין בפריקה בין בהשבת אבידה, ותמה על הרמב"ם והטור שהשמיטו

הדיו לגבי השבת אבידה. וכן מקשה בח"ו ר' מאיר שמחה.

4. ספר שערים מצויינים בהלכה

כי תראה יכול אפי' מרחוק כו'. מכאן מוכח דכל היכא דבעינן ראייה אפי' כשרואה מרחוק נחשב לרואה, ומוזה הוכיח בשו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' מ) דה"ה לענין רואה קברי ישראל מרחוק יכול לברך גם כשאינו בתוך הביה"ק, ועי"ש שהאריך בזה. ועי"ש עוד (ח"ב סי' טז) לענין שאר ברכות הראייה, דה"ה ברואה מרחוק דומיא לרואה את הקשת, ויש להוסיף דכמו"כ מציינו ברואה את הלבנה בחידושה, [ועי"ש לענין הרואה הים הגדול דרך החלון באוירון, ועי"ש עוד ברואה ע"י משקפת, וע"ע במגיד תעלומה ברכות ריש פ"ט וקצוה"ש סי' סו סק"א]. וע' מש"כ בשמ"ב (ח"ד סי' קצח סק"ו) שהגה"ק משינאווא כשנסע מסטרופקוב לעיר אחרת, ובצעד הדרך על ההר היה הביה"ק, ומיד כשראה המצבות מרחוק קפץ על רגליו ובירך בקול, ועי"ש עוד בזה.

5. ספר שערים מצויינים בהלכה

דמדדה עמו עד פרסה. כתב במנ"ח (מצוה פ-טו) כיון דדין זה דמדדה עמו הוא רק מדרבנן, לכן רשאי ליטול שכר, אף אם הוא אדם בטל. ויש שכתבו דמדברי הפוסקים בשמע שהוא דאורייתא, ועי' בדרישה (סי' ערב סק"ז) דכן קבלו חכמים שהוא הלכה למשה בסיני.

6. ספר שערים מצויינים בהלכה

משנה אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת. [עי' באגרא דכלה ריש פ' נח מה שביאר בזה]. כתב המאירי, ודוקא רבו שלמדו בחנם. וכן כתב הרמ"א (יו"ד סי' רמב סל"ד) בשם י"א, דהא דרבו קודם לאביו, היינו שלומד עמו בחנם, אבל אם אביו שוכר לו רבי ומלמדו, אביו קודם לכל דבר, וכן נראה לי

7. ספר דבר יעקב

[ו] ואם אביו חכם של אביו קודמת - א. זו גירסא דידן. בהג' הגר"א מביא גירסת הר"ף ואם אביו שקול לרבן של אביו קודמת. [ונ"מ אם אביו חכם פחות מרבן, שלפי גירסא דידן אביו קודם ולפי הר"ף רבו קודם.]

הפנ"י מקשה דלפי גירסת הר"ף שאביו ורבו שקולים פשיטא שאביו קודם שאית ביה תרתי, גם כיבוד אב וגם כיבוד רב. ותירץ דמירי שהבן למד מאביו פחות ממה שלמד מרבן, ולכן ס"ד שרבו עדיף קמ"ל שאביו עדיף.

וכתבו הרא"ש והריטב"א דבסיפא דמתנ' לגבי פדיון גם הר"ף גורס אם אביו ת"ח אביו קודם, ואף שאין אביו שקול לרבן הוא קודם. והטעם לחלק בין פדיון להשבה מבארים הריטב"א והשיטה בשם הרדב"ז דלגבי לשהות בשבי חשו לכבוד אביו יותר מכבוד רבו כיון שהוא ת"ח, ואיכא תרתי כיבוד אב וכבוד התורה. [הב"י [י"ד סימן רמב] מבאר דלענין סכנת נפשות חשו יותר לכבוד אביו, משא"כ אבידה שהוי דיני ממונות.]

8. ספר דבר יעקב

הטור [סימן רמב] כתב בשם הרא"ש שמשאוי הוי כמו פדיון שאם אביו ת"ח הוא קודם. התויר"ט והפלו"א חריפתא [אות כ] מקשים שהרא"ש לא דיבר כלל על משאוי.

הב"י [י"ד סימן רמב ובכס"מ ת"ת ה-א] כתב דאפשר שלענין משאוי שליכא סכנה ולא הפסד ממון אלא כבוד בעלמא, רבו עדיף מאבא ת"ח, ואף אם האבא שקול כרבו ג"כ יתכן שרבו עדיף, והב"י מסתפק בזה ונשאר בצ"ע.

[ז] היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח את של רבו ואח"כ מניח את של אביו - התו"ח והשיטה בשם תשובת הרדב"ז מקשים למה כאן במציעתא לא הוזכר אם אביו ת"ח אביו קודם, כמו שהוזכר כרישא ובסיפא.

עוד מקשים למה לא מספיק לכתוב בדבר אחד שאם אביו ת"ח הוא קודם וממילא נבין לשאר הדינים. ולפי הרא"ש [הנ"ל אות ו] ניחא, דכרישא תלוי אם אביו שקול כרבו, ובסיפא אם אביו ת"ח [אף שאינו שקול].

9. ספר דבר יעקב

[י] בא"ד - וי"ל אבידתו קודמת דהיכא דאביו נהנה מגוף הבהמה חייב לכבדו כגון שחוט לי בהמתך אבל הניחה ליאבד ותביא לי לאכול וכו' - לשון החוס' בקידו' יותר מבואר וי"ל: דהא דאמר כיבוד אב קודם היינו דוקא להניח לאביו לעשות רצונו בממונו לפי שזהו גוף הכיבוד אבל באבידתו כיון שאין האב נהנה באבידה עצמה אין הבן חייב להפסיד אבידתו בשביל אביו.

גם הרמב"ן והרשב"א מבארים דאם אביו אומר אל תחזיר אין כאן מצות כיבוד, דמצות כיבוד הוי היכא דהאב מבקש להאכילו או להשקותו שיש לאב הנאה מעצם הכיבוד, אבל אם מצוה אל תחזיר אין לאב הנאה מעצם הכיבוד.

וא"ת למה הראשונים אינם מפרשים שליכא כיבוד כיון שהאב רשע. וי"ל שקרא מיירי אף באופן שהאב היה שוגג או אומר מותר שאז אינו רשע,

10. ספר שערים מצויינים בהלכה

אלא לרבו מובהק. כתב בשו"ת דברי חיים (ח"ב י"ד סי' ו') שאין בזה"ז דין רבו מובהק. גם בחי"א (כלל סט ס"י) כתב, שאין שכיח בזה"ז רבו מובהק. ועי' בשו"ת יד אליהו (רט"ל, סי' מא) ובערוה"ש (י"ד סי' רמב סכ"א). עי' בשו"ת דברי יציב (י"ד ח"ב סי' קלא) רבומנינו נוהג דין רבו מובהק רק לחומרא, כגון לקום מפניו ולשמשו, אבל לא לקולא, כגון להשיב אבידתו קודם אבידת אביו, שכיבוד אב נוהג מדאורייתא בודאי וכו', ועי"ש (ג) שאם הרב הוא גדול וקדוש שמטביע על תלמידיו כל ארחות חייהם ומכניס בלבם אהבת תורה ויר"ש ודקרוק המצות אז הוי בגדר רבו מובהק.

11. ספר שערים מצויינים בהלכה

א"ל חסדא חסדא לא צריכנא לך את צריכת לי עד ארבעין שנין איקפדי אהדדי. פי' הר"ח שרב הונא כעס עליו, והשיבו חסדא חסדא לא צריכנא לך ולא לחידודך ולא לפולחך, אנת צריך לקבל ממני עד מלאת לך לפני מ' שנה, שבמלאת מ' שנה עומד התלמיד על דעת רבו כו'. נזכרה הביאור ומצינו בכמה תנאים ואמוראים שלעת זקנותם נתחכמו ונעשו כתלמיד חבר לרבותיהם, ולפעמים נתחכמו יותר מרבותיהם, אבל זה רק לאחר שעמדו ע"ד רבם. י"כ בתוס' ר"פ ובמהר"ם שי"ף, כמו שאמר

כתב בהליכות עולם (ש"ה פ"ב) בכל מקום שנחלקו רב הונא ורב חסדא קי"ל כרב הונא, דרבו דר"ח הוה, ועי"ש בכללי הגמרא שהוכיח כן מהגמ' כאן, וכן בפירוש הר"ח הביא מגמ' עירובין (סב:) דר"ח היה תלמידו של רב הונא.

12. ספר דבר יעקב

א] רד"ה בימי רבי נשנית משנה זו – הא דקתני גמרא אין לך מדה גדולה מזו – המאירי מפרש בימי רבי נשנית הוי רץ למשנה יותר מן התלמוד, לפי שרבי חיבר המשניות ורצו לכבדו.

13. דף על הדף בבא מציעא דף לג עמוד ב

בגמ': בימי רבי נשנית משנה זו כו' ולעולם הוי רץ למשנה.

התוס' יום טוב בהקדמה לפירושו על המשניות הביא שרבו הגאון מהר"ל מפראג עשה חבורות חבורות שיהיו לומדים ביחד משניות ונתפשט בכל הערים אף מחוץ לפראג.

וכתב התוס' יום טוב דאע"ג דאמרינן הכא דבימי רבי נשנית משנה זו, אבל אח"כ לעולם הוי רץ אחר תלמוד, היינו משום שהתנאים הם מבלי עולם (סוטה דף כ"ב) שאין לפסוק מתוך המשנה.

אבל אחרי שהרמב"ם ואח"כ הר"ע מברטנורא כתבו ביאור המשנה מתוך הגמרא ופסק ההלכה שפיר יש ללמוד משניות.

יש לציין בזה דברי הנודע ביהודה בשו"ת (מהדו"ק האו"ח סי' ל"ה) שכתב תיקון תשובה לאחד שנכשל באיסור א"א שילמוד משניות בעומק העיון עם תוספות יום טוב.

14. דף על הדף בבא מציעא דף לג עמוד ב

האדמו"ר מהר"ר מסטמר זצ"ל פירש (בדברי יואל לחנוכה) מ"ש ב"ע על הניסים" לחנוכה ג' לשונות כפולים מסרת וכו' "טמאים ביד טהורים" "רשעים ביד צדיקים" "וודים ביד עוסקי תורתך", דהנה איתא בתולדות יעקב יוסף (פ' מסעי ופ' ואתחנן) שישנם ג' סוגי גליות: א' גלות היהודים בין הגוים, ב' גלות התלמידי חכמים נגד עמי הארץ ששונאים אותם, ג' גלות הת"ח הלומדים תורה לשמה בין הת"ח הלומדים ע"מ לקנטר ולהתפאר.

ולזה אומרים: "רשעים ביד צדיקים" אלו ישראל בין האומות, שעמך כולם צדיקים, "טמאים ביד טהורים" אלו עמי הארץ שגזרו עליהם טומאה, משא"כ גוי מן התורה אינו מטמא כלל לא בטומאת זיבה, ולגבי טומאת מת אתם קרויין אדם וכו'. "וודים ביד עוסקי תורתך" אלו התלמידי חכמי הלומדים להתפאר ולנגח שעליהם אמרו כאן הגד לעמי שעשם ששגת תלמיד "עולה זדון", ביד "עוסקי תורתך" אלו הלומדים תורת ד' לשמה.

15. ספר שערים מצויינים בהלכה

ונגנבו או שאבדו. ע"י בתוס' שיש שאין גורסין
או שאבדו, משום דבאבידה אין כפל.
אבל ברוב ספרים הגירסא או שאבדו, וכתבו
הראשונים דמ"מ איכא יוקרא, דכל היכא
דשילם ולא רצה לישבע קני ליה שומר ליוקרא
דאבידה שאם נמצא אח"כ ונתייקר זוכה בה
הנפקד. ובמהרש"א כתב, שגם באבידה משכחה
כפל בטוען טענת גנב באבידה, נועי בקרני ראב
ותוס' הגרע"א, דכוונת המהרש"א דלאחר שנאבד
מהשומר מצאו אחר וטען טענת גניבה באבידה. ועי'

16. ספר שערים מצויינים בהלכה

ולא רצה לישבע. פרש"י שבועת השומרים
וכו'. וכתב בקול הרמ"ז, דשבועה שאינה
ברשותו צריך לישבע שמא נתן בו עיניו.
וכלחם שמים השיג עליו, דכיון דעל מנת כן
שילם, והלה נתפייס בתשלומין, מחל לו כל
שבועה. וצ"ע מגמ' לקמן (לד:): א"ר הונא
משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו, ופרש"י
אמתני' קאי דאע"פ שהוא משלם כדקתני שילם
ולא רצה לישבע, משביעין אותו שבועה שאינה
ברשותו. וכ"כ במאירי ובמהרש"א כאן, דרק
שבועת השומרים אין משביעין אותו, אבל
שבועה שאינה ברשותו משביעין אותו כדאיתא
לקמן. ואולי כוונת הלחם שמים כשיטת הב"ח
(רס"י רצה) שמחלק, דאם כבר קבל התשלומין
מידו לא מצי להשביעו שבועה שאינה ברשותו,
דאנן סהדי שלא נחשד בעיניו, וכאילו מחל לו
השבועה בפירוש, דאל"כ לא היה מקבל ממנו
התשלומין, ורק ב"אמר" הריני משלם משביעין
אותו שאינה ברשותו, ומדייק כן מלשון הרי"ף

אך לפי עדיין צ"ע, למה הוא רוצה לשלם, הלא אכתי צריך לישבע שאינה ברשותו, ותירץ הסמ"ע (סי' רצה סק"ב) שאם אינו משלם צריך לכלול בשבועתו עוד ב' ענינים, ששמר כראוי, שלא נהנה ממנו בשליחות יד, וירא השומר

לנפשו שמה פע"א נהנה ממנו קצת, או שלא שמרו כראוי בעת מן העתים.

17. ספר שערים מצויינים בהלכה

נמצא הגנב משלם תשלומי כפל. הקשה בחי' הריטב"א (הישנות) הא אינו מבית בעלים, ולא קרינן ביה "וגונב מבית האיש", וכגונב מבית הגנב דמי דלא משלם כפל, ותירץ כיון דפקדון כל היכא דאיתא ברשותא דמרה איתא, "מבית האיש" קרינא ביה, ומשלם הגנב כפל. וכ"כ בשטמ"ק לקמן (לד. ד"ה נעשה) בשם הראב"ד. ועי' מש"כ בפנ"י.

18. דף על הדף בבא מציעא דף לג עמוד ב

בגמ': מתקיף לה רמי בר חמא וכו'. זה לשון הליכות עולם (הובא בשל"ה כלל אלף כד), 'כל מיתבי ורמינהו ומתקיף והוי לשון קושיא הם, אלא שהם מתחלפים בענין, שלשון תיובתא שייך כשהמקשה משיב על האמורא מכח משנה או ברייתא, כי האמורא אין לו כח לחלוק על התנא. ומצינו לשון תיובתא על התנא מן הפסוק, בעבודה זרה פרק אין מעמידין (כד, ב) במחלוקת רבי אליעזר ורבנן, מיתבי ויאמר משה גם אתה תתן בדינו וכו', וכן במקומות אחרים. ולשון אתקפתא שייך כשמקשה ומשיב להאמורא מכח פלפול וסברא בעלמא ולא מכח משנה וברייתא.

ומצינו מתקיף שאינו מקשה לשום אדם אלא לעצמו, שהוא תמה בעצמו על דבר משנה, ויודע שהוא אמת, אלא שמתמיה לדעת טעמא. כגון בריש המפקיד, מתקיף לה רמי בר חמא הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכו', ופירש רש"י ז"ל מתקיף לה רמי אמתניתין קא מתמה כו'. ומיהו הכריתות רוצה ליישב השטה כשאר מתקיף דעלמא, ואומר דרמי מקשה על לשון התלמוד דעביד התם צריכותא, אי תני בהמה הוה אמינא בהמה הוא דמקני ליה כפילא, אבל כלים דלא נפיש טרחייהו אימא לא מקני ליה כפילא וכו', כלומר הבעלים לא מקנו ליה לשומר כפל וכו', אם כן תלי טעמא בקנין, ועל זה מתקיף והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ואמתניתין גופה לא קשה, דהוה אמינא טעמא דמתניתין דקתני נמצא הגנב משלם למי שהפקדון אצלו, דלא תלי בקנין אלא בתקנת חכמים הוא, כמו ההיא דלעיל השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו כו' עיין שם. עד כאן לשונו.

19. ספר שערים מצויינים בהלכה

והטעם דאין אדם מקנה דשלב"ל — כתב בשטמ"ק (ב"ב קמט:): בשם תוס' הרא"ש, משום דלא גמר ומקנה. אבל מגמ' לעיל (טז:): מה שאירש מאבא כו' הכא סמכא דעתיה [ועיי"ש בשטמ"ק ובמהרש"א], מוכח דהטעם משום שאין כאן סמיכת דעת, ואם סמכא דעתיה אפשר להקנות גם דשלב"ל. וכן בנמוק"י לקמן (לז: מדפי הרי"ף) כתב שאין אדם מקנה דשלב"ל משום דלא סמכא דעתיה. וכ"כ הדרישה (סי' רט אות ג) שכל שבשעת המכר לא היה בעולם לא סמכא דעתיה של לוקח עליו. וכ"כ באוה"ח הקדוש (תולדות שם-לג). ועי' בשו"ת מהר"ש ענגיל (ח"ג סי' ז ד"ה באמת). אבל בלבוש (שם ס"ד) כתב הטעם משום שאין כאן דבר שיחול עליו הקנין וכו'. וכ"כ בערוה"ש (שם). וכן

מפורש בשו"ת התשב"ץ (חוט המשולש טור ב סי' יג) שהטעם משום שאין על מה לחול הקנין, ודבר שאינו ברשותו לא קנה מטעם דלא סמכא דעתיה. ועי' בקובץ שיעורים (ב"ב אות רעו) שכתב משום שאין לו כח הקנאה בדבר שלא בא לעולם. [ובחזו"א (דמאי, סי' יז ד"ה ומ"מ) ביאר, שלא נתנו דיני תורה אלא על דברים שהאדם משמש בהן ושליט עליהם, ומה שבידו הן בכלל באי עולם ותשמישי בני אדם [ועיי"ש מש"כ לבאר עפ"י יסוד זה]. וע"ע ברמ"א ובנו"כ (שם ס"ד) ובאריכות במשפט שלום (שם) שיש כמה אופנים שאדם מקנה דשלב"ל.

20. ספר בניהו בן יהוידע על בבא מציעא דף לג/א

היה אביו ורבו נושאים משוי, מניח של רבו ואח"כ מניח של אביו. נ"ל בס"ד, הקדים במאמר הזה אביו קודם, באומרו היה אביו ורבו, ללמד אע"פ שהיה אביו ראשון ורבו אחריו, דנמצא הוא קרוב לאביו יותר מרבו, עם כל זה מניח של רבו ואח"כ של אביו. אך מקשים אמאי אצטריך ללמדנו דין זה בשלשה אופנים, אבידה ומשוי ושביה, תסגי בחדא. ונ"ל בס"ד, דאי אשמעינן במשוי בלבד, הוה אמינא דוקא בדבר זה שהוא נוגע לגוף, דהמשוי הוא צערא דגופו, צריך להקדים את רבו, אבל אבידה שהיא הפסד ממון שהוא חיצוני, אין נוהג בה דין קדימה, ומה שירצה יעשה, לכך אשמעינן דין זה באבידה גם כן, אי נמי הוה אמינא באבידה יש טעם לומר דיקדים את אביו, מפני דאח"כ יהיה ממון זה שלו שירש אותו מאביו, ולכן חשיב מעתה ממון זה שלו, וקיימא לך בממון שלו הוא קודם לרבו, לכך אשמעינן דין זה באבדה גם כן רבו קודם, ובוזה ניחא לתרץ דקדוק אחר, דאמאי נקיט זה דשלו קודם גבי אבידה בלבד, ולא נקיט לה גבי שביה גם כן, ובוזה ניחא דזכר דין זה גבי אבידה, לאשמעינן הטעם דהוצרך לפרש דין דאבידה, משום האי רבותא, ואי אשמעינן דין האבידה בלבד, הוה אמינא דוקא אבידה שהוא פסידא דלא הדר עשו לרבו דין קדימה, אבל משוי דאין כאן פסידא אלא רק צער בעלמא, והוא דבר עובר, לא חשו לעשות בזה דין קדימה לרבו, אלא מה שירצה יעשה, לכך אשמעינן דין זה במשוי גם כן דיקדים את רבו, ואי אשמעינן באבידה ומשוי בלבד, הוה אמינא בשביה צריך שיקדים אביו, משום דאם יקדים רבו יצא מזה לזות שפתים, דהשביה גלויה וידועה לרבים, ולא ידעי שזה רבו, אך יודעים שזה אביו, וכשיראו שהוא אינו פודה את אביו, אלא פודה אדם אחר, יאמרו זה שונא את אביו, או יודע שאמו זנתה, ואין זה אביו בודאי, אבל השבת אבידה ומשוי, אין מעשים אלו גלויים וידועים לאחרים, ואם יתעסק באבידת רבו, ולא יתעסק באבידת אביו, וכן אם יניח משוי של רבו, ואינו מניח של אביו, מי יודע מה שעשה, על כן יקדים את רבו, ולכך אשמעינן דין זה בשביה גם כן דיקדים את רבו:

21. דף על הדף בבא מציעא דף לג עמוד א

בגמ': כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך.

בבן יהוידע ביאר, דהנה מעיקר הדין אבידתו קודמת לאבידת אביו או רבו, אך לפני משורת הדין צריך להקדים את אבידת אביו ורבו. ולכך אמרו שמי שיקדים את אבידתו לאבידת אביו סופו שגם בניו יעשו לו כן, אך מי שינהג לפני משורת הדין אף בניו ינהגו עמו בהנהגה זו.

והסמך לכך מעשה, באחד שהיה לו אב זקן, ולא היה חש עליו להביאו בתוך ביתו להאכילו ולהלבישו, אלא היה הזקן הזה דר עם העניים שבעיר. והיה היום בימי הקור, היה הזקן יושב עם העניים ברחוב העיר, ויעבור שם בן בנו של הזקן ויתחנן הזקן אל בן בנו, ויאמר לו, ראה איך הקור רב ועצום והוא ערום בתוקף הקור, על כן יאמר לאביו שישלח לו בגד להתכסות בו, וללבושו בימי הקור הזה. וילך הבן ויספר לאביו מה שאמר לו זקיננו, ויאמר לו, תעלה אל העליה ותמצא בגד תלוי ביתך, תקח אותו ותוליך אותו לזקינך. ויעלה הבן אל העליה, וימצא בגד ישן נושן שיש בו כמה קרעים.

ויחר לו מאד על הדבר הזה, ויקח מספרים ויחתוך הבגד לארכו לחצאין שוים, ועל ידי כך נתעכב בעליה, ויצעק אביו למה נתעכבת, ומה תעשה שם, ואחר שקרא עליו כמה פעמים ירד הבן מן העליה ובידו חצי בגד. ויאמר לו אביו, למה חתכת את הבגד לחצאין, ומה תעשה בחצי האחד, ויאמר לו החצי השני שמרתיו בשבילך, כי אחר שתזקין אוציא אותך מן הבית הזה, ובעל כרחך תשב עם העניים, ובימי הקור כשתבקש ממני בגד ללבוש, אשלח לך זה החצי הנשאר פה, כי מעשה אבות יעשו בנים, וכמו שאתה מתנהג עם אביך, כן אני אתנהג עמך. ויבוש האב ויכלם, וידע כי חטא חטאה גדולה בזה בכבוד אביו, והרגיש שאחרי זה גם עליו יעבור כוס זה של הבזיון, והלך אצל אביו ובקש ממנו מחילה, והביאו לביתו.

22. ספר בניהו בן יהוידע על בבא מציעא דף לג/א

והא דנקיט המאמר הזה בלשון כך, נ"ל בס"ד דרמזו לפי דרכו עוד דבר אחד, והוא שהאדם צריך להתנהג בענייני הנפש בכף פתוחה להיות ותרן הרבה, ובענייני הגוף בכף סתומה לצמצם הרבה, וידוע דענייני הנפש יתייחסו לימין, וענייני הגוף לשמאל, ותיבת כך אות הימני הוא כ"ף סתומה, ואות השמאלי הוא כף פתוחה, ונמצא תיבת כך יורה שהאדם מתנהג בענייני הנפש בכף סתומה, וענייני הגוף בכף פתוחה, וזה אי אפשר להיות צדיק, ומוכרח שיהיה רשע, שאז יתנהגו מן השמים עמו בעולם הזה בכף פתוחה שיאכילוהו שכר קצת מצות שיש לו, ובעולם הבא בכ"ף סתומה שאינו טועם כלום. וז"ש כל המקיים בעצמו כך, דהיינו בסדר כך, שהימין כף סתומה, והשמאל כף פתוחה, סוף בא לידי כך, שעוה"ב המתייחסת לימין ימצא שם כ"ף סתומה שאין טועם כלום, ובעולם הזה שמתייחסת לשמאל ימצא בה כ"ף פתוחה שיאכילוהו שכר קצת מצות שיש לו, כדי שלא ישאר לו כלום לעולם הבא, וכמ"ש [דברים ז' י'] ומשלם לשונאיו אל פניו וכו':

23. דף על הדף בבא מציעא דף לג עמוד א

בבן יהוידע העיר על מה שאמרו דחכמים שבארץ ישראל עושין הידור זה לזה, ואין עומדין מלא קומתם, ושל בבל עומדין מלא קומתם, וכן לקרוע זה על זה, מפני כי תלמידי חכמים שבבבל מחמת חריפותם מקשים זה לזה ונלחמים ממש זה עם זה, וכמו שאמרו בגמרא (סנהדרין כד, א), חובלים אלו תלמידי חכמים שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה, והרואה אותם נלחמים זה עם זה חושב שהם שונאין זה את זה, אך באמת את והב בסופה, ולכן כדי שלא יחשבו העולם שהם שונאין זה את זה, ומזלזלים זה את זה לכך עושין כבוד גדול זה לזה בקימה, לעמוד מלא קומתם כדי להראות שהם אוהבים זה את זה, ומיקרים זה לזה, אך בארץ ישראל דנוחין זה לזה בהלכה אין צריכין לברר אהבתם על ידי קימה וכיוצא.

24. ספר בניהו בן יהוידע על בבא מציעא דף לג/א

שם את צריכת לי עד ארבעין שנין. כן צריך לפרש לחבר מילות עד ארבעין שנין עם צריכת לי, וכמ"ש בשיטה מקובצת, אך יש מפרשים מחברים עד ארבעין שנין עם איקפדי אהדדי, וכן נראה שהבין המרש"א ז"ל, וצריך להבין לפירוש זה איך יצויר שישארו בהקפדה ארבעים שנה, ולא נזדמן שהרגיש רב הונא דרב חסדא לא נתכוון לכך. ונ"ל בס"ד דלעולם אחר שאמר רב הונא לרב חסדא לא צריכנא לך את צריכת לי, הגיד לו רב חסדא באמיתות שלא כך היתה כוונתו, ולא נשאר בלבו של רב הונא כלום, אך נולד מזה דעת ארבעין שנין הקפידו שלא ילך זה אצל זה, כי רב הונא אחר שידע שחשד את רב חסדא באותו דבר, הקפיד שלא יבא לביתו של רב חסדא, כדי שלא ידבר עמו דבר, דחש אולי יזדמן שידבר דבר דמשתמע לתרי אנפי, ויהיה חושדו הפך האמת, כאשר חשדו בדבר זה, וכן רב חסדא הוה קפיד שלא ילך לבית רב, כי חש אולי יזדמן שידבר דבר בשוגג שיהיה נחלש בו דעת רב הונא כאשר נחלש בזה הרבה, ולכך הרחיקו עצמן זה מזה, ולעולם דבר זה עצמו של החשד יצא מלבו של רב הונא תכף, כי ידע דרב חסדא דבר לפי תומו ולא נתכוון כאשר חשב הוא:

25. ספר בניהו בן יהוידע על בבא מציעא דף לג/א

שם ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן התלמוד. נ"ל בס"ד נקיט לשון רץ ללמדנו כי למוד המשנה שהוא רק גירסא, יוכל ללמדו במהירות, משא"כ התלמוד שהוא בסברה, צריך להיות בו מתוני, ולא יתנהג במרוצה, ולפי מ"ש [בעמוד ב'] אחיכם אלו בעלי מקרא שנקראים אחים לבעלי התלמוד, בזה יובן בס"ד רמז הכתוב, [משלי כ"ז י'] טוב שכן קרוב מאח רחוק, כי בעלי משנה הם שכנים לבעלי התלמוד, אבל בעלי מקרא נקראים אחים, ולימוד המשנה טוב מלימוד המקרא, כמ"ש ברישא זו מדה ואינה מדה וזו מדה ונוטל עליה שכר: